

О.С. ОСТАПЕНКО, магістрант, НТУ «ХП»;

В.О. МАТРОСОВА, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХП»;

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Стаття присвячена аналізу та дослідженню сучасного стану фінансової системи України. Розглянуто основні теоретичні питання інтеграції та проведено аналіз структури видатків державного бюджету. Дана оцінка рівня ВВП України в порівнянні з високорозвиненими європейськими країнами.

Ключові слова: інтеграція, фінансова система, інтеграційний процес, фінансова політика.

Вступ. Поняття «інтеграція», як і сам процес інтеграції, з'явилося в політичному словнику порівняно недавно, в 20-х роках минулого сторіччя. На даний час цей процес не має єдиного визначення, проте трактування інтеграції як процесу взаємопроникнення, зрощення економік сусідніх країн в єдиний господарський комплекс з урахуванням стійких економічних зв'язків на мікро і макрорівнях є більш доцільним [1].

Основними цілями міжнародної економічної інтеграції є використання переваг економіки масштабів, яке забезпечує розширення розмірів ринку, скорочення трансакційних витрат, приплив прямих іноземних інвестицій, створення сприятливого зовнішньополітичного середовища, вирішення завдань торговельної політики, сприяння структурній перебудові економіки.

Економічна інтеграція забезпечує ряд сприятливих умов для взаємодіючих сторін: дає господарюючим суб'єктам більш широкий доступ до ресурсів (фінансових, матеріальних, трудових), новітніх технологій в масштабах всього регіону та дозволяє виробляти продукцію в розрахунку на ємний ринок всього інтеграційного угруповання. Проте існують і негативні зрушення такі, як ризик відхилення торгових потоків, зменшення митних зборів держав - членів інтеграційних об'єднань, тощо.

Аналіз основних досягнень і літератури. Чимало науковців присвятили свою увагу дослідженню стану та розвитку фінансової системи. Серед них варто виділити Крикля А.С., Даниленко А.І., Крилову А., Карибського Б.А., Герасименко О.В. та інших. Вищезгадані автори зосереджували свою увагу на основах збалансованості фінансової системи держави, на проблемах фінансової політики України й розвитку фінансово-монетарних важелів її реалізації, на фінансовій системі України в умовах

глобалізації тощо. Дослідження цих авторів розкривають чималоважливі теоретичні і практичні питання щодо сатану фінансової системи України, але незважаючи на значну кількість досліджень та робіт з даної теми, вона і донині є актуальною, адже фінансова система України досі знаходиться в кризовому стані.

Мета дослідження, постановка задачі. Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад та проблем фінансової системи України на шляху євроінтеграції.

Зазначена мета зумовила необхідність виконання таких завдань:

- розкрити зміст і дати визначення поняття «інтеграція»;
- провести структурний аналіз видатків бюджету України;
- визначити основні проблеми та недоліки фінансової системи України на шляху євроінтеграції.

Матеріали досліджень. Одним з основних критеріїв інтеграції є збалансована фінансова система, яка оптимально поєднує регулюючі важелі впливу держави на забезпечення виконання програмних фінансових заходів з пошуком раціональних шляхів реалізації планів економічного розвитку на всіх рівнях. Загальновідомо, що стан розвитку фінансової системи будь-якої держави є передумовою не лише її соціально-економічного розвитку в цілому, але і економічного розвитку її регіонів. Фінансова система - це сукупність окремих сфер фінансових відносин, які пов'язані між собою, їм притаманні централізовані або децентралізовані фонди грошових коштів, є відповідний апарат управління та правове забезпечення [2].

У фінансовій системі України існують різноманітні сфери фінансових відносин, зокрема: державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання недержавної форми власності, фінансовий ринок, фінанси домогосподарств. Ланка фінансової системи відображає відокремлену частину узагальнюючої сукупності фінансових відносин. Це державний і місцеві бюджети, централізовані і децентралізовані фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси комерційних суб'єктів господарювання тощо.

За роки свого існування, фінансова система України зазнала значних перетворень. Наразі в Україні діють чимало фінансових установ і інститутів, поступово розвивається валютний ринок та ринок цінних паперів, що, безперечно, є наслідком певного позитивного економічного зрушення в економіці держави. Крім того, постійно зростає роль банківських структур в ході підприємницької діяльності, зростає значення страхових послуг, як реальної можливості застрахувати себе і свою діяльність від небажаних ризиків. Незважаючи на усі ці позитивні зміни, стан розвитку фінансової системи України є кризовим: дефіцит бюджету, дефіцит пенсійного фонду, який займає значну долю видатків бюджету, пасивний платіжний баланс, застаріла система соціального страхування. Це проявляється в тому, що

існуюча фінансова система не завжди дозволяє ефективно та повною мірою акумулювати фінансові ресурси, а в кінцевому результаті - перерозподілити їх між різними її сферами та відслідковувати їх цільове використання. В результаті цього, гальмуються процеси припливу інвестицій, що так необхідні для економічного зростання, знижується конкурентоспроможність реального сектору економіки.

Основними рисами сучасного економічного становища України є:

- значна заборгованість держави, окремих галузей і підприємств зарубіжним країнам;
- відставання сектору економіки, який виробляє товари, від сектору економіки, який їх споживає;
- паливно-енергетична залежність від Росії;
- надмірний контроль економіки з боку українського уряду;
- криміналізація стосунків між державним установами і бізнесом;
- розподіл найприбутковіших секторів економіки України;
- «відірваність» України від світової економіки [3].

Результати досліджень. Хронічна незбалансованість системи державних фінансів в наш час зумовлені не лише систематичними помилками в процесі провадження бюджетної політики, її суто фіскальною спрямованістю, але й проблемами в провадженні податкової політики. Основною перешкодою в сфері провадження бюджетної політики є такий рівень видатків, що абсолютно не відповідає дохідній частині бюджету, а отже результатом цього є хронічний дефіцит фінансових ресурсів. На рисунку представлено співвідношення доходів та видатків бюджету України за 2010-2013 роки у мільярдах гривень.

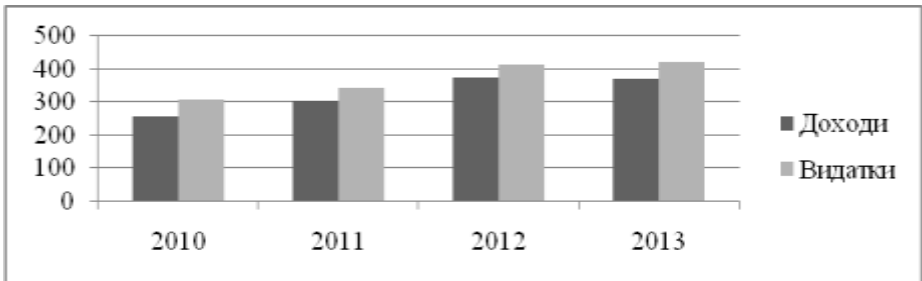

Рисунок – Динаміка співвідношення доходів та видатків бюджету України
Джерело: розроблено автором на основі [4]

Аналіз бюджетів України за 2010-2013 роки наочно показує, що видатки завжди перевищують доходи і в країні спостерігається постійний дефіцит бюджету. З метою підвищення доходності державного бюджету постійно

зростає податкове навантаження, що не завжди має обґрунтований і раціональний характер та не завжди відповідає принципу соціальної справедливості. Країна характеризується нераціональною структурою витрат і неефективним витрачанням бюджетних коштів.

В таблиці 1 представлено структуру основних видатків бюджетних коштів за 2011-2013 роки.

Таблиця 1 – Основні складові видатків бюджету України за 2011-2012 роки у відсотковому співвідношенні

Стаття видатків	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Мін. Фінансів	32	26	38,8
Мін. Соц. Політики	21	17	21,5
Мін. Освіти та науки	7	7	6,1
Мін. Оборони	5	4	3,7
МВС	5	3	3,9
Держ. Агентство автодоріг	3	2	3,9
Вищі органи влади	3	5	2,5
Мін. Енергетики та вугільної промисловості	4	5	2,4
Мін. Охорони здоров'я	3	2	2,4
Інші видатки	17	29	14,8
Всього видатків:	100	100	100

Джерело: розроблено автором на основі [4]

Як видно з вищенаведеної таблиці найбільша кількість коштів з державного бюджету виділяється на Міністерство Фінансів – приблизно 35 - 40%. На другому місці – Міністерство Соціальної політики – 20% бюджетних коштів. У порівнянні з цим на Міністерство освіти та науки виділяють всього 6 - 7%, чого виявляється недостатньо для розвитку науки. До Міністерства охорони здоров'я направляється лише 2 - 3% бюджетних коштів, чого також виявляється недостатнім для нормального функціонування системи безкоштовного та якісного медичного обслуговування, 2 - 4% бюджетних коштів надходить до Державного агентства автодоріг, 4 - 5% до Міністерства енергетики та вугільної промисловості від загальної видатків держбюджету. Основною причиною нецільового використання коштів бюджету є корумпована тендерна система, яка діє в Україні на протязі останніх років.

Фінансова політика України має враховувати реальні фінансові ресурси, основним джерелом яких є валовий внутрішній продукт. Держава має зробити економічно доцільний вибір пріоритетних галузей, які в основному формують дохідну частину державного бюджету. Пріоритетним є визначення критеріїв фінансової допомоги суб'єктам господарювання з огляду на соціально-економічні особливості окремих регіонів [5].

Одним із оціночних показників фінансової системи є валовий внутрішній продукт. Україна на шляху євроінтеграції прагне приєднатися до

високорозвинених країн світу та вступити в Євросоюз. Але якщо порівняти в динаміці рівні ВВП в Україні та в таких країнах-членах ЄС, як Франція, Італія, Іспанія, Німеччина, виявляється що Україна помітно відстає в своєму розвитку. Динаміка річного номінального ВВП наведено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Порівняння рівнів ВВП в країнах Європи, млрд. дол.

Рік	Україна		Франція		Іспанія		Італія		Німеччина	
	Млрд. дол.	%	Млрд. дол.	%	Млрд. дол.	%	Млрд. дол.	%	Млрд. дол.	%
2007	142,7	+32,5	2582,4	+14,5	1441,9	+16,8	2116,2	+13,6	3324	+14,5
2008	179,4	+25,7	2831,8	+9,7	1593,9	+10,5	2296,5	+8,5	3624	+9
2009	117,2	-34,7	2624,5	-7,3	1464,1	-8,1	2111,2	-8,1	3299	-9
2010	136,4	+16,4	2559,8	-2,5	1407,3	-3,9	2051,3	-2,8	3280	-0,6
2011	165,2	+21,1	2776,1	+8,5	1478,2	+5	2196,0	+7,1	3604	+9,9
2012	176,3	+6,7	2612,9	-5,9	1349,4	-8,7	2013,3	-8,3	3399	-5,7

Джерело: опрацьовано та складено автором на основі [6,7,8]

Як видно з таблиці, за аналізований період часу рівень ВВП в країнах членах ЄС має в десятки разів вищий показник, ніж в Україні. Така вагома різниця обумовлена перш за все нестабільністю економічних процесів, низьким рівнем виробничого потенціалу, низькою конкурентоспроможністю вітчизняних товарів на світовому ринку.

Висновки. В ході останніх подій в Україні спостерігається хронічна незбалансованість бюджетних доходів і витрат, активне зростання державної заборгованості, нерациональна структура бюджетних витрат, неоптимальний рівень податкових вилучень для формування бюджетів усіх рівнів. Основними напрямками подолання фінансової кризи може бути, зокрема: запровадження жорсткого режиму економії щодо витрачання бюджетних коштів; зменшення обсягів фінансових запозичень для покриття дефіциту державного бюджету; визначення доцільності фінансування деяких соціальних витрат; оптимізація рівня податкових вилучень до бюджету; вдосконалення інструментів залучення в інвестиційну сферу особистих накопичень населення.

Для підвищення ефективності фінансової системи необхідно терміново впроваджувати елементи фінансової та стабілізаційної політики, пріоритетними напрямками якої мають бути: оптимізація ефективності фінансування завдань, які належать до сфери компетенції держави та місцевої влади; розвиток страхових механізмів пенсійного забезпечення, медичного обслуговування, страхових принципів фінансування отримання вищої та спеціальної освіти тощо; заохочення комерційного кредитування суб'єктів господарської діяльності; заохочення розвитку механізмів випуску корпоративних облігацій, розрахованих як на внутрішній, так і на зовнішній ринки. Таким чином, функціонування кожної зі складових фінансової системи

держави можливі лише за умови чіткого законодавчого врегулювання їх взаємодії та якщо вони доповнюють один одного. Вихід країни з фінансової кризи буде найбільш сприятливим лише за використань всіх перерахованих вище рекомендацій та цілеспрямованому розвитку інститутів та інструментів фондового ринку.

Список літератури:1. *Сорокіна І.О.* «Теоретические основы понятия "интеграция" и принципы ее осуществления», журнал «менеджмент в России и за рубежом» №2 2008 г. 2. Електронний ресурс: <http://webcache.googleusercontent.com>. 3. *Геец В.* «Макроэкономическая оценка денежно-кредитной и валютно-курсовой политики Украины до и во время финансового кризиса» Экономика Украины. – 2009. –№ 2. – С. 5–24. 4. Закони України «Про державний бюджет «України» за 2011-2013 роки 5. http://buklib.net/books/22909/наукова_бібліотекаБуковина, 6.Електронний ресурс - <http://www.podatinet.net>, 7. [http://index.minfin.com.ua /index/gdp/](http://index.minfin.com.ua/index/gdp/) 8.http://be5.biz/makroekonomika/gdp/gdp_france.html

Надійшла до редколегії 02.12.2013

УДК 336.221.4

Аналіз сучасного стану фінансової системи України на шляху євроінтеграції /О.С. Остапенко, В.О.Матросова/Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 67'(1040) - С. 13-18. Бібліогр.: 8 назв.

Стаття посвячена аналізу и исследованию современного состояния финансовой системы Украины. Рассмотрены основные теоретические вопросы интеграции и проведен анализ структуры расходов государственного бюджета. Дана оценка уровня ВВП Украины по сравнению с высокоразвитыми европейскими странами.

Ключевые слова: интеграция, финансовая система, интеграционный процесс, финансовая политика.

The article is devoted to the analysis and study of the current state of the financial system of Ukraine. Basic theoretical issues of integration and the analysis of the structure of the state budget. The estimation of the level of Ukraine's GDP, compared with developed European countries.

Keywords: integration, financial system integration process, financial policy.